The Contribution of Orthodox Christianity in the Development of Social Work Programs for Abandoned Children

Viorel VALACHE¹

¹ Faculty of Sociology and Social Work, Babeş-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania,
valacheviorel@yahoo.com

Abstract: Social work is the totality of measures taken by the state, the Church and other bodies have the role of supporting people in special situations, who do not have human resources due to poor mental or physical condition, due to factors with negative influences, in this work I will present the contribution of the Orthodox Church to the development of social assistance programs.

Keywords: *Church, Orthodox, social assistance, poverty.*

How to cite: Valache, V. (2020). The Contribution of Orthodox Christianity in the Development of Social Work Programs for Abandoned Children. *Journal for Ethics in Social Studies*, 4(1), 121-137.

<https://doi.org/10.18662/jess/4.1/32>

1. Instituțiile de asistență socială în Biserica Ortodoxă Română

1.1. *Instituțiile de asistență socială în Biserica Ortodoxă Română de odinioară.*

1.1.1. *Repere istorice*

Activitatea filantropică a Bisericii, așa cum am văzut că s-a desfășurat ea în secolele al IV - lea și al V - lea, a fost continuată și în secolele următoare, inclusiv după căderea Imperiului bizantin, până astăzi. Însă privitor la această afirmație, se impun câteva precizări:

1. Dacă în perioada de care ne-am ocupat și până la schismă de la 1054 Activitatea filantropică a fost a Bisericii, a Bisericii celei nedespărțite, după această dată ea a fost a Bisericii Răsăritene și a celei Apusene;

2. Odată cu creștinarea și a altor popoare, ele, cum era și firesc, pe lângă învățătura Evangheliei au preluat (și practicat) și slujirea filantropică. În general, eficiența și desfășurarea organizată, sistematică a acestei slujiri a fost determinată atât de constituirea statelor feudale, cât și de constituirea unităților bisericești, respectiv a mitropoliilor și mai târziu a patriarhiilor.

1.1.2. *Caracterul social al Ortodoxiei.*

Dimensiunea socială a eclesiologiei ortodoxe este analizată de foarte mulți teologi ortodocși români și străini¹. Ne vom opri asupra unui studiu al lui *Paul Evdokimov*. Arătând că sarcina teologiei ortodoxe de azi este de a preciza slujirea socială a Bisericii și de a pune bazele unei "eclesiologii sociale" el recurge la numeroase texte biblice și patristice, pentru a arăta doctrina socială a Bisericii ce ține de însăși esența creștinismului. Dacă s-a acreditat ideea unei "societăți responsabile" în ajutorul ei nu poate veni decât o "Biserică responsabilă". Ca și S. Agurides, Evdokimov pornește deci de la

¹ Prof. T. M. Popescu, Biserica în actualitatea socială, în "Ortodoxia", V (1953), nr. 1, p. 27-45; Prof. O. Bucevski, *Hristos în viața socială*, în "Ortodoxia", VII (1955), nr. 1, p. 140-149; P. F. Patriarh Justinian, *Umanismul evanghelic și responsabilitatea creștină*, în "Ortodoxia", XIX (1967), nr. 2, p. 163-165; Prof. Pr. P. Rezuș, *Rolul social și misionar al Bisericii Ortodoxe Române*, în "Studii Teologice", I (1949), nr. 7-8, p. 501-513; Pr. Prof. I. G. Coman, *Creștinismul și bunurile materiale după Sfinții Părinți*, în "Studii Teologice", I (1949), nr. 155-275; Prof. VI. Prelipceanu, *Probleme sociale în Vechiul Testament*, în "Studii Teologice", I (1949), nr. 1-2, p. 55-68; Ath. Negoită, *ideile umanitare ale creștinismului* în "Studii Teologice", III (1951), nr. 5-6, p. 336-355; Diac. Prof. I. Zăgrean, *Creștinismul și drepturile fundamentale ale omului*, în "Studii Teologice", IX (1952), nr. 3-4, p. 134-156; Diac. N. Nicolaescu, *îndatoriri sociale după Noul Testament*, în "Studii Teologice", VI (1954), nr. 7-8, p. 34-356; Pr. Prof. Sofron Vlad, *Atitudinea Bisericii Ortodoxe față de problemele sociale*, în "Studii Teologice", VI (1954), nr. 3-4, p. 158-173; Pr. Prof. M. Chialda, *îndatoriri morale sociale după Decalog*, în "Studii Teologice", VIII (1956), nr. 9-10, p. 603-621.

datele Relevației, de la Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție. El este de acord că ne aflăm într-o "stare de urgență", care nu mai consideră lucrurile la dimensiunea provincialismului bisericesc, ci la scară universală, dar dacă e vorba de un aport ortodox, aceasta constă în actualizarea gândirii Sfinților Părinți. Numai în conformitate cu învățătura patristică se pot formula principiile directoare ale unei eclesiologii sociale². La baza slujirii Bisericii în societate, stă faptul că ea este întemeiată să devină "conștiința morală a oamenilor". Slujirea Bisericii are un caracter harismatic și ea se adresează totalității umane, care este creația lui Dumnezeu și obiectul misiunii apostolice³. Deși nu se ocupă în mod special de formele și structurile sociale, Evanghelia precizează atitudinea fundamentală creștină în relațiile interumane. Deja în comunitatea apostolică, alături de slujirea sacerdotală a cultului și a cuvântului, au existat slujitori care au avut o funcție religioasă și socială în același timp. Diaconii, aleși pentru "slujirea la mese", întruchiează *diaconia* Bisericii, distinctă de funcția sacerdotală propriu-zisă. Astfel, Biserica, deși n-a schimbat regimul social și politic al lumii antice, a transformat relațiile umane: "Răul social a primit un corectiv în operă carității sociale, în *diaconia* comunităților creștine"⁴. De fapt, creștinismul, după Părinții răsăriteni, nu este pur și simplu religia mântuirii individuale, ci este religia transfigurării conștiinței umane, a prefacerii ei, a proiectării ei spre transcendent, ceea ce presupune o schimbare calitativă a relațiilor umane⁵.

Biserica este numită *macro - anthropos*, așa cum omul este un *microcosmos*. *Macro - anthropos*, adică un singur om la dimensiune universală, o unitate, o comunitate. De unde, logic, se ajunge la ideea de solidaritate, de răspundere reciprocă, de slujire.

1.1.3. Rolul Bisericii în apariția primelor forme de asistență socială în țara Românească.

Asistența socială reprezintă totalitatea măsurilor întreprinse de stat, Biserica și alte organisme neguvernamentale spre a sprijini persoanele aflate în situații speciale, care nu au posibilități umane din cauza unor stări psihice sau fizice deficitare, ca urmare a unor factori cu influențe negative, ca: apariția unor boli cronice, accidente, inadaptarea la mediul social, deteriorarea stării materiale, calamități naturale, vârsta și alte multiple cauze⁶.

² Paul Evdokimov. L'Eglise et la société. La dimension sociale de l'ecclésiologie orthodoxe, în "Contacts", XIX (1967), nr. 59-60, p. 193.

³ Ibidem, p. 196.

⁴ Ibidem, p. 199.

⁵ Ibidem, p. 207.

⁶R. Răscănu. Psihologie medicală și asistență socială, p. 175.

Asistența socială, prin măsurile întreprinse, are rolul de a cunoaște și preîntâmpina procesele negative care conduc la asemenea situații speciale și ajută persoanele respective să-și găsească locul în societate.

Această definiție cu un conținut și sfera atât de largă, depășește cele mai întinse domenii de ocrotire și dezvoltare a geniului uman (al învățământului, al ocrotirii sănătății, al securității sociale etc.) și corespunde mai mult unui deziderat, unei încercări de a dirija toate activitățile către un singur țel, acela al unei bune stări fizice, psihice și morale pentru toți oamenii.

Odată cu începuturile creștinismului, asistența socială ia forma unor acțiuni cu caracter religios. Până în secolul al XVI - lea, majoritatea acțiunilor de ajutorare a deficienților categoriei de deficienți se face în cadrul mănăstirilor și al congregațiilor religioase.

Asistența socială în țara noastră a avut la început un puternic caracter religios, dezvoltându-se secole de-a rândul în jurul mănăstirilor.

Între primul și al doilea război mondial, ca urmare a distrugerii provocate, problemele de asistență socială s-au amplificat. Starea de pauperizare a locuitorilor a crescut, bolnavii s-au înmulțit, au apărut cerșetori și vagabonzi în număr mare, invadând străzile și amenințând ordinea. Primăria și Prefectura Capitalei au împuternicit pe profesorul N. Minovici pentru a lua măsuri corespunzătoare. Aceasta organizează asistența socială pe baze științifice, care a avut drept consecință scăderea parțială a numărului de cerșetori și vagabonzi.

Începând cu anul 1923, apar pentru prima dată în România legi clare privind organizarea și desfășurarea activității de asistență socială. Din acest moment și până în anul 1969, problemele de asistență socială au fost rezolvate de diverse ministere ce reglementează problemele de sănătate, ocrotire și asistență socială. Pe lângă acestea, existau organizații și grupuri neguvernamentale, a căror activitate a fost din ce în ce mai restrânsă, începând cu 1950, până în 1969, asistența socială a fost desființată, iar profesiunea de asistent social scoasă din nomenclatorul de profesii.

1.2. Asistența socială în B. O. R. după 1989.

Anul 1989 a adus schimbări majore atât în viața poporului cât și a Bisericii noastre. Nu intenționăm să prezentăm toate aceste schimbări, ne limităm să amintim doar cea mai importantă: libertatea. De acum Biserica se putea manifesta liber în scopul împlinirii misiunii. Se impunea așadar, organizarea și desfășurarea asistenței sociale pe alte baze decât fusese în perioada comunistă.

Asistența socială practică de statul comunist era:

- a. monopol de stat care excludea pluralismul de inițiativă;
- b. bazată pe ideologia umanismului ateu, fapt care excludea angajarea instituțiilor religioase în operă de asistență socială;
- c. comandată și controlată direct de Stat, nu doar coordonată și sprijinită.

Întrucât în regimul trecut motivația angajării social- filantropice bazată pe umanismul ateu era total depășită și inadecvată, a fost nevoie ca întreaga operă socială a Bisericii să se afirme pe baza credinței în Dumnezeu, a Evangheliei iubirii față de oameni, ca o condiție a mântuirii și a vieții veșnice (Matei 25, 37-40)⁷. Din această perspectivă, activitatea preoților în domeniul filantropiei trebuie intensificată și considerată ca făcând parte din slujirea preoțească, deoarece această lucrare nu trebuie tratată ca o activitate *extra- bisericească*, ci una care ține de esența slujirii evanghelice.

Abordarea problematicii sărăciei este o componentă a misiunii Bisericii. Această activitate, cu mare pondere în trecut, se desfășoară și astăzi, deși sub limita cerințelor societății și a rolului pe care Biserica ar trebui să-l aibă în domeniu. Rațiunea acestei activități limitate trebuie căutată, pe lângă unele aspecte de ordin subiectiv, în absența bazei materiale adecvate (bunurile Bisericii care în trecut asigurau această bază n-au fost încă retrocedate) și în lipsa unei bune experiențe în domeniu (în perioada 1948-1989), libertatea de mișcare a Bisericii în cazul asistenței sociale a fost limitată.

La nivelul Centrelor Eparhiale activitatea de asistență socială este organizată prin ”Biroul de asistență socială”, condus de un inspector de specialitate numit de Chiriarhul locului. Acesta are următoarele atribuții:

- a. coordonează activitate de asistență socială din eparhie;
- b. elaborează și coordonează programele de asistență, urmărește realizarea lor;
- c. centralizează rapoartele de activitate primite de la protopopiate;
- d. participă la întâlnirile organizate anual de Biroul de asistență al Patriarhiei;
- e. trimestrial prezintă Chiriarhului și organelor eparhiale raportul de activitate, iar anual înaintează un raport Biroului de asistență al Patriarhiei etc.

La nivelul Protopopiatelor există un Birou de asistență socială. În centrele urbane unde nu există protopopiat Biroul de asistență socială se va organiza în cadrul celei mai importante parohii desemnate de ierarhul locului.

⁷ I. P. S. Daniel, Dialog și cooperare în asistența socială - o necesitate și o expresie a maturității spirituale, în ”Candela Moldovei”, an VIII, nr. 7-

În anul 1993 la nivelul Administrației Patriarhale a luat ființă Sectorul pentru Opera de Caritate "Diaconia" care are ca scop următoarele:

- sprijinirea diferitelor instituții bisericești pentru inițierea unor activități cu caracter social;
- înființarea unor instituții de asistență socială care să sprijine activitatea socio-caritativă în diferite zone ale țării;
- gestionarea unor programe de asistență socială și religioasă destinate unor categorii de persoane defavorizate precum: familii cu mulți copii, copii ai străzii, copii instituționalizați, bătrâni, bolnavi, deținuți, refugiați și emigranți.

Dintre programele derulate de Sectorul "Diaconia" menționăm:

- Programul "Ajutor de la distanță pentru un copil sărman sau o familie cu mulți copii", prin care persoane din țară sau străinătate oferă sprijin financiar acestora pe o perioadă de 3, 6 sau 12 luni;
- Programul "Ajutor de urgență pentru familiile sărace" care are caracter permanent și constă în- acordarea de sprijin material (alimente, îmbrăcăminte, medicamente, etc.) obținut din donații persoanelor aflate sub pragul de sărăcie;
- Programul de prevenire a abandonului școlar intitulat "Familia și abandonul școlar cauze, efecte și remedii".

2. Așezăminte și asociații din cadrul Bisericii Ortodoxe Române

2.1. Așezăminte de asistență socială în B.O.R.

Serviciile de sprijin și asistență destinate copiilor aflați în dificultate înființate de Biserica Ortodoxă Română și care se află sub patronajul acesteia, au următoarele obiective:

Obiective generale sunt:

- prevenirea instituționalizării copilului a cărui familie înregistrează dificultăți în asigurarea unei îngrijiri și educații corespunzătoare;
- prevenirea abandonului copilului;
- prevenirea delincvenței juvenile și a abandonului școlar;
- diminuarea fenomenului de violență domestică;
- prevenirea disoluției familiilor care prezintă disfuncționalități;

Obiective specifice:

- îmbunătățirea relației copil - familie;
- dobândirea sau dezvoltarea capacităților de relaționare și comunicare ale copiilor, precum și a deprinderilor de viață cotidiană;

- suport acordat copiilor pentru continuarea sau reluarea pregătirii școlare;
- pregătirea familiei și a mamei în vederea reintegrării familiale a acestora împreună cu copilul;
- Suport acordat mamelor în găsirea unui loc de muncă.

AȘEZĂMINTE ÎN ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTIILOR

1. Centrul social "Casa Bamabas" - București;
2. Centrul social pentru copii Sfântul Dimitrie - București;
3. Centrul "Sfântul Stelian" - București;
4. Casa "Sfânta Macrina" pentru copiii străzii - București;
5. Apartament social pentru -adolescenți nevăzători "Sfânta Paraschiva" - București;
6. Complexul social pentru copiii orfani - Valea Plopului, județul Prahova.

AȘEZĂMINTE DIN ȚARĂ

1. Centrul Social pentru copii Sfântul Sava - Buzău;
2. Centrul pentru sprijinirea copiilor străzii Sfântul Andrei - Iași;
3. Școala socială pentru copii cu abandon școlar - Comună Florești, județul Cluj;
4. Centrele de plasament de tip familial - județul Alba;
5. Centrul de plasament de tip familial - Dolhasca, județul Suceava;
6. Cantina socială pentru copii - Galați;
7. Grădinița de copii "Sfânta Muceniță Filofteia" - Pitești;
8. Centrul de consultanță și sănătate mintală - Bacău;
9. Orfelinatul eparhial "Sfântul Vasile cel Mare" - Galați.
10. Așezământ social filantropic Sf. Ilie-Stănița

SERVICII DE SPRIJIN ȘI ASISTENȚĂ DESTINATE PERSOANELOR VÂRSTINICE

Obiective:

- combaterea cerșetoriei în rândul bătrânilor abandonați și singuri;
- îmbunătățirea stării fizice și morale a acestora;
- prevenirea fenomenului de sinucidere în rândul bătrânilor.

AȘEZĂMINTE:

1. Căminul de bătrâni Sfântul Ioan cel Nou - Suceava;
2. Așezământul pentru bătrâni Sfântul Sava - Sat Câmpeni, Comună Amară, județul Buzău;
3. Așezământul pentru bătrâni de la Mănăstirea Recea, județul Ilfov;
4. Căminul de bătrâni de la Mănăstirea Pasărea, județul Ilfov;
5. Apartamentul social pentru îngrijirea bătrânilor - Buzău;
6. Căminul de bătrâni de la Mănăstirea Văleni - județul Argeș.

CABINETE MEDICALE SOCIALE

1. Așezământul bisericesc medico-farmaceutic "Vasiliada" - București;
2. Cabinetul medical "Samarineanul milostiv", Parohia Sfântul Ilie, București;
3. Așezământul monahal pentru slujirea medicală "Christiana" - București;
4. Cabinetul medical "Sfântul Alexandru" din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor;
5. Cabinetul medico-umanitar "Civica" - Timișoara;
6. Cabinetul stomatologic "Sfântul Pantelimon" și cabinetul medical "Sfinții Petra și Pavel", din cadrul centrului Eparhial al Arhiepiscopiei Iașilor;
7. Cabinetul stomatologic "Sfântul Pantelimon" - Dorohoi, județul Botoșani;
8. Cabinetul medical creștin ortodox "Sfântul Nicolae" - Brăila;
9. Cabinetul medical social al Asociației "Christiana" - Sibiu;
10. Dispensar social comunal - Comună Hârșova, județul Vaslui;
11. Policlinica fără plată "Sfântul Pantelimon" - județul Cluj;
12. Dispensar medical - Parohia Buhalnița, județul Iași;
13. Policlinica parohială "Sfânta Vineri" - Pitești.

CANTINE SOCIALE

1. Cantina socială "Sfântul Casian" din Dorohoi, județul Botoșani;
2. Cantina socială "Sfântul Ștefan" din Elârlău, județul Iași;
3. Cantina socială "Sfânta Teodora" din Târgul - Neamț;
4. Cantina socială "Sfântul Ioan Casian" din Brăila;
5. Cantina socială "Sfântul Stelian" din Galați;
6. Cantinele parohiale "Sfinții Arhangheli", "Sfânta Filofteia" și "Sfânta Cruce" din Brăila;
7. Cantina socială din Comună Câmpu Mare, județul Olt;

8. Cantina și adăpostul pentru săraci din Parohia Ortodoxă Salacaz, județul Timiș;
9. Cantina socială din Roman, județul Neamț;
10. Cantina socială din parohia "Sfânta Vineri" - Pitești;
11. Cantina socială a Arhiepiscopiei Bucureștilor.
12. Cantina Samarineanul milostiv- Bacău

2.2. Asociații și fundații cu scop social - caritativ care își desfășoară activitatea sub patronajul B.O.R.

În ultimii ani, preoți și laici ai Bisericii Ortodoxe s-au constituit în diferite asociații și fundații, multe dintre acestea având ca obiectiv executiv activitatea de caritate. Aceste instituții guvernamentale care au luat ființă și funcționează cu aprobarea Bisericii au înființat structuri permanente de asistență a persoanelor în nevoie sau desfășoară acțiuni de acest tip în afara acestor instituții.

Printre cele mai reprezentative așezăminte de acest gen amintim:

1. Asociația Medical Creștină "Christiana" cu filiale în toată țara. Sub egida acestei instituții funcționează un spital pentru cazuri sociale în București, unde asistentele medicale sunt călugărițe;
2. Asociația "Tro-vita Brâncoveanu" cu mai multe filiale;
3. Fundația "Icoana" - București;
4. Asociația "Sf. Stelian" - București;
5. Asociația "Familia noastră" - Iași;
6. Asociația "Trias Filantropia", Parohia "Frumoasă" - Iași;
7. Asociația "Medico-umanitară" Civica" - Timișoara;
8. Fundația Umanitară "Sf. Ioan cel Nou" - Suceava;
9. Societatea de caritate "Mila creștină" - Vatra Domei;
10. Fundația "Mănăstirea Dealu" - Târgoviște;
11. Asociația medicilor și farmaciștilor ortodocși din România - Iași;
12. Asociația filantropică "Precista Mare" - Roman;
13. Asociația filantropică "Sf. Nicolae" - Roman;
14. Așezământul bisericesc Medico-farmaceutic "Vasiliada" - București, etc.
15. Asociația de caritate „Agape 3” -Bacău.

3. Concluzii

Prin căderea în păcat, omul a pierdut starea primordială de fericire și, totodată, posibilitatea de a ajunge la asemănarea cu Dumnezeu. Gravitatea

păcatului a fost atât de mare, încât omul a pierdut și posibilitatea nemuririi, fiind osândit la "moarte veșnică", iar chipul lui Dumnezeu din el a fost umbrat. Dar, Creatorul, în nemăsurata Sa bunătate (Ps. 136, 1) și iubire (Ioan 3, 16) față de omul căzut, nu l-a lăsat pe acesta pradă morții veșnice, ci a dat speranță eliberării din robia păcatului, prin făgăduința lui Mesia (Fac. 3, 15), nevoind moartea celei mai frumoase dintre creaturile pământului.

Atât de mare a fost dragostea lui Dumnezeu față de om, atât înainte de cădere, dar mai ales, după aceea, încât toate acțiunile Sale sunt îndreptate spre om, în scopul salvării lui. Noi nu am putea imagina o dragoste atât de mare din partea Creatorului nostru, și chiar "nici îngerii ni și-ar fi putut închipui că în sânurile lui Dumnezeu se ascunde din veci, împreună cu ființa Lui, o atât de mare dragoste față de lume"⁸.

Totalitatea acestor acțiuni formează filantropia divină, în centrul căreia se situează trimiterea în lume a Unicului Său Fiu ca să mântuiască pe omul păcătos, mântuirea acestuia fiind definită ca un act al dragostei lui Dumnezeu, trezită de păcatele omenirii, se transformă în dragoste nemărginită⁹, oferind omului căzut posibilitatea de a intra în comuniune cu El, comuniune la care sunt chemați toți urmașii săi (Fapt. Ap. 17, 30), căci "dacă păcatul este o depărtare de Dumnezeu, mântuirea este o apropiere de El¹⁰, ea înseamnă" înlăturarea răului din sufletele celor credincioși¹¹ și "refacerea ontologică a naturii umane, perfecta ei însănătoșire"¹².

În actul mântuirii, filantropia divină este pusă în evidență de faptul că "Dumnezeu este Acela Care, având în vedere că omul nu-și poate ajuta singur, a luat însuși inițiativa, ca să împace omenirea căzută și să o mântuiască de sub robia diavolului"¹³, "însuși Creatorul și Domnul primind să lupte pentru creatura Lui"¹⁴. Evident, mântuirea este, în chip exclusiv, opera Sfintei Treimi, fiecare Persoană Treimică desfășurând o activitate specifică, activitate consemnată în cuprinsul lucrării.

Desigur, pe lângă acest aspect spiritual al filantropiei divine, Dumnezeu își manifestă generozitatea filantropică și sub aspect material,

⁸ Pr. D. Stăniloae, *Îi sus Hristos sau restaurarea omului*, p. 62.

⁹ Prof. dr. Mircea Chialda, *Ebed-Jabve*, Caransebeș, 1940, p. 21.

⁴⁰ Pr. D. Abrudan, *Mântuirea și sensul ei comunitar în scrierile profetice ale Vechiului Testament*, în "Studii Teologice", XXVII (1975), nr. 1-2, p. 36.

¹¹ *Ibidem*, p. 38.

¹² Paul Evdochimov, *L'Esprit Saint dans la tradition orthodoxe*, Paris, 1969, p. 83.

¹³ Prof. Dr. V. Gheorghiu, *Ideea de împăcare și mântuire la noi, la romano-catolici și la protestanți, în "Candela"*, XLVI (1935), nr. 1-2, p. 58.

⁵¹ Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, III, 1, trad. de Pr. D. Fecioru, ed. a II-a, București, 1943, p. 175.

concretizat în providența divină și în bunurile materiale pe care le dăruiește neconținut omului, atât în scopul asigurării celor necesare existenței fizice, cât și pentru a face din ele un mijloc de mântuire, prin oferirea acestora celor care au nevoie de ele.

Filantropia este o jertfă bineplăcută lui Dumnezeu, care dă valoare vieții creștinului. Pe lângă starea de fericire pământească, de armonie și bună înțelegere pe care le creează între credincioși, filantropia păstrează harul lui Hristos în ei și menține aprinsă flacăra credinței. Ea îl arată pe adevăratul mărturisitor și slujitor al lui Hristos, și va decide, la judecata de pe urmă pe care El o va face, locul de fericire sau de osândă veșnică, ce se va da fiecăruia de către Dreptul Judecător (Matei 25, 34).

”Cel care va rămâne legat de iluziile existenței pământești nu va înțelege niciodată folosul și frumusețea filantropiei. Filantropia este mijlocul prin care se realizează împărăția lui Dumnezeu pe pământ, împărăție în care Duhul Sfânt, izvorul vieții duhovnicești (Romani 8, 11-13) și nădejde de mântuire (Romani 15,13) în toți cei ce-L primesc, împărăție în care credinciosul poate ajunge la cunoașterea mai profundă a lui Dumnezeu-iubitoral de oameni”¹⁵.

Pentru doctrina socială a Bisericii¹⁶ tocmai centralitatea persoanei umane devine principiu, centru și scop al societății. Și în acest sens este util să amintim faptul că nu este de ajuns ca toți oamenii să fie definiți ca egali. Am văzut deja realizate consecințele unui astfel de sistem excesiv egalitar (cf. socialismul real). Trebuie ca viața persoanei umane să fie *demnă*, așa cum Hristos, Mântuitorul și restauratorul vieții depline a omului, l-a revelat pe om omului. Om după chipul Treimii, al lui Dumnezeuului treimic, Tatăl, Fiul și Duh Sfânt. Nu al omului izolat, ci și al comunității din care omul face parte integrantă, iată, așadar, câteva nuclee aflate la baza învățăturii sociale a Bisericii care ne-a permis să abordăm câteva probleme arzătoare pe care le trăiește comunitatea noastră umană din România.

Pornind de la activitatea de ocrotire și de asistență socială din trecut, precum și cea de astăzi, desfășurată sub egida Bisericii, se pot afirma următoarele:

1. Biserica este motivată, prin însăși rațiunea ei de a exista, pentru activitatea de sprijinire a persoanelor în nevoie;
2. Biserica se găsește într-o poziție privilegiată în abordarea sărăciei atât în raport cu instituții neguvernamentale diverse cât și în raport cu unele

¹⁵ Pr. Mihai Vizitiu, op. cit. p. 18.

¹⁶ Germano Marani, *Doctrina socială a Bisericii pentru Vest și Est*, în ” Gândirea socială a Bisericii”, Deisis, Sibiu 2002.

instituții ale statului cu competență în domeniu. Această poziție este subliniată prin trei aspecte:

a. o activitate de asistență socială nu poate fi susținută eficient fără o activitate de voluntariat eficientă, iar Biserica din România deține actualmente o bază care poate fi ușor sensibilizată;

b. sensibilizarea instituțiilor cu capital privat sau a persoanelor care dețin o bază financiară solidă în vederea implicării lor în domeniul ocrotirii persoanelor în nevoie poate fi realizată mai eficient prin Biserică decât prin orice altă instituție, dată fiind încrederea de care se bucură Biserica în sânul societății românești;

c. în afară de motivația pur umană a necesității de implicare în prevenirea sărăciei, oamenii Bisericii sau persoanele care acționează în numele ei sunt motivați și prin credința în Dumnezeu care nu poate fi reală fără concretizarea ei în acte de sprijin a celui în suferință.

De aceea în lucrarea de față, am încercat să prezentăm unele rânduieli pentru păstrarea vieții sociale în relațiile cu categoriile defavorizate. Ele au rămas în vigoare și astăzi, și privesc atât datoriile credincioșilor față de Dumnezeu, cât și datoria acestora față de aproapele. De aici rezultă și necesitatea și actualitatea temei pe care o tratăm, deoarece grija pentru aproapele, respectul pentru societate și milostivirea față de categoriile defavorizate sunt teme deosebit de importante și în zilele noastre. Ideea de categorie defavorizată în societatea contemporană este mult mai largă și-i cuprinde pe toți aceia dintre semenii noștri care au nevoie de sprijin material, care suferă din cauza sărăciei și a lipsei unui trai decent. Spre aceștia trebuie să ne îndreptăm noi, buni creștini, atenția și să-i ajutăm, după puterile noastre, pentru că așa ne vom câștiga un loc în împărăția.

Bibliografie

Izvoare

1. Balsamon - Comentariu la Canonul 16 Sinodul IV ecumenic.
2. Balsamon - Comentariu la Canonul 14 Sinodul din Neocezareea.
3. Codex Theodosianus, voi. I, titlul III.
4. Codex Theodosianus, voi. V, titlul III.
5. Codul Civil al Moldovei, an 1817 (Scarlat Callimah), art. 843.
6. Epanagoga (884-886).
7. Fonti - Codificarea canonică orientală voi. V.
8. G. A. Rali și M. Potli - *Sintagma Ateniană*, Atena 1852, voi. II.
9. Sfântul Atanasie cel Mare - *Viața Sfântului Antonie*.
10. Sfântul Ioan Damaschin - *Dogmatica*, voi. III.

11. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Ad. Stagyrum* 1: III, c. XIII, *P.G.*, XLVII, col. 490-491. Sfântul Vasile cel Mare, *Epistola 94*, în voi. 12, col. *PSB*, traducere, introducere, note și indici de Pr. Prof. Dr. C. Comițescu și Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogaie, EIBMBOR, București, 1998.
12. Tamavschii - *Arheologia Biblică*, Cernăuți 1930.
13. Th. Confessor - *Cronica* în *P. G.*
14. WWW. Google. ro
15. Zonara - Comentariu la Canonul 4 Sinodul IV ecumenic..

Studii și articole

1. Abrudan, Pr. D. - Mântuirea și sensul ei comunitar în scrierile profetice ale Vechiului Testament, în *S.T.*, XXVII, anul 1957, nr. 1-2.
2. Angheliescu, Dr. Secretar de Stat Ghe. - Asigurarea transparenței exercitării drepturilor religioase în activitatea socio-caritativă din România, în *Candela Moldovei*, anul VIII, nr. 7-8/1999.
3. Bârseanu, Andrei - Orfelinatele noastre (articol reluat din *Revista Transilvania*), în *T.R.*, nr. 91/1916.
4. Ciobanu, Maria- Rolul mamei în familie, în *T.R.*, nr. 60-65/1898.
5. Diaconul, Nicolae -Mila, în *T.R.*, nr. 93/1944.
6. Gan, Dr. Vasile -Biserica și problemele sociale, în *T.R.*, nr. 100-103/1904.
7. Gheorghiu, Pr. Dr. V. - Ideea de împăcare și mântuire la noi, la romano-catolici și la protestanți, în *Candela*, XLVI, anul 1935, nr. 1-2.
8. Marani, Germano - Doctrina socială a Bisericii pentru Vest și Est, în *Gândirea socială a Bisericii*, Deisis, Sibiu 2002.
9. Mihălcescu, Dr. C. - Igiena socială în România, în *T.R.*, nr. 19-25/1934.
10. Ne semnat - Destinația femeilor, în *T.R.*, nr. 61-63, 72-73, 75-76/1856.
11. Ne semnat - Activitatea Societății Principele Mircea, în *T.R.*, nr. 33-34/1928.
12. Ne semnat - Acțiuni filantropice ale Institutului de credit și economii Albina, în *T.R.*, nr. 32/1896; 21/1897; 30/1910; 20/1906.
13. Ne semnat - Acțiuni filantropice ale Reuniunii soldaților români, în *T.R.*, nr. 138/1900; 9/1902; 2/1910; 11/1919; 54/1919; 11/1942.
14. Ne semnat - Adunarea alegătorilor români din Sibin și azilele de copii, în *T.R.*, nr. 10/1891.
15. Ne semnat - Adunarea generală a Societății Ocrotirea orfanilor de război, Raport, în *T.R.*, nr. 50/1920.
16. Ne semnat - Ajutoare din fundațiuni militare, în *T.R.*, nr. 17/1917.
17. Ne semnat - Ajutorarea bolnavilor, Exemplificăm: în *T.R.*, nr. 13/1941; 8/1942 ș.a.
18. Ne semnat - Ajutorarea răniților de război, Exemplificăm: în *T.R.*, nr. 7, 44, 68, 138/1900; 139/1901; 9/1902; 2/1909; 2/1910; 120/1911; 11/1919.

19. Nesemnăt - Ajutorarea sinistraților, Exemplificăm: în T.R., nr. 67, 68/1910; 37-38/1946; 3-4/1947.
20. Nesemnăt - Asilele de copii Fr. Frobel, în T.R., nr. 34-36/1890.
21. Nesemnăt - Asociația religioasă Anastasia Șaguna, în T.R., nr. 10/1943.
22. Nesemnăt - Burse și mese oferite elevilor și studenților, Exemplificăm: în T.R., nr. 26/1892; 58-61, 63, 64/1894; 17/1895; 32/1896; 85/1899; 49, 52, 86/1900; 56/1902; 75/1903; 90/1904; 30/1910; 43, 56, 62, 86, 87/1911; 17/1917; 21/1924; 5-6/1947.
23. Nesemnăt - Chemarea și cultura femeii, în T.R., nr. 58/1854.
24. Nesemnăt - Colectă pentru soldații orbiți, în T.R., nr. 29/1915.
25. Nesemnăt - Comisia a întocmit statutele orfelinatului, în T.R., nr. 12/1912.
Nesemnăt - Congresul I al Ligii Națiunilor a Femeilor române din Sibiu, în T.R., nr. 43/1924.
26. Nesemnăt - Congresul Societății Ocrotirea orfanilor, în T.R., nr. 37/1921.
Nesemnăt - Daruri de Crăciun pentru săracii noștri, în T.R., nr. 139/1901, 142/1901, 9/1902, 2/1909, 2/1910. •
27. Nesemnăt - Cuvântarea Excelenței sale Î.P.D. Mitropolit Dr. Ioan Vancea.
28. Nesemnăt - Date privind colecte pentru orfelinate. Exemplificăm: în T.R., nr. 136, 137, 138/1915; 2, 16, 20-40, 43, 45/1916; 82/1918; 11/1921; 39-40/1923; 40-41/1945; 17-18, 29-32, 35-38/1946; 1-2, 17-18, 33-36/1947; 1-2/1948 ș.a.
29. Nesemnăt - De la Reuniunea femeilor române din Sibiu, în T.R., nr. 60/1912.
30. Nesemnăt - De la Reuniunile femeilor române din Sibiu, în T.R., nr. 60/1912.
31. Nesemnăt - De la Societatea Cultul eroilor, în T.R., nr. 33-34/1928.
32. Nesemnăt - Discursul P.S. Sale D-lui Episcop Nicolae Popea în ședința Casei Magnaților, în T.R., nr. 29/1891.
33. Nesemnăt - Educația femeilor, în T.R., nr. 39-41/1856.
34. Nesemnăt - Educația morală - religioasă, în T.R., nr. 45-49/1856.
35. Nesemnăt - Expoziții de copii în Apoldu românesc, în T.R., nr. 82-83/1906, 93/1906, 112/1906.
36. Nesemnăt - Expoziții de copii la Lancrăm, în T.R., nr. 100/1911.
37. Nesemnăt - Expoziții de copii la Poiana, în T.R., nr. 59/1908.
38. Nesemnăt - Expoziții de copii la Sadu, în T.R., nr. 108/1808.
39. Nesemnăt - Fondul Miron Românul, în T.R., nr. 49/1900; 52/1900.
40. Nesemnăt - Fondul săracilor români din Rășinari, în T.R., nr. 22-23/1927.
41. Nesemnăt - Fundațiunea Gh Botta, în T.R., nr. 18/1874; 30, 40, 68, 70, 78, 86/1877.
42. Nesemnăt - Fundațiunea Gozsdu, în T.R., nr. 58/1894; 61/1894; 61, 63, 64/1894; 21/1924 ș.a.
43. Nesemnăt - Fundațiunea invalizilor din pretura Orlat, în T.R., nr. 14, 15/1900.
44. Nesemnăt - Fundațiunea Ioan Popescu, în T.R., nr. 28-53/1892.

45. Nesemnă - Fundațiunea Lapedatu, în T.R., nr. 5-6/1947.
46. Nesemnă - Fundațiunea Nicolae Popea, în T.R., nr. 86, 87/1911.
47. Nesemnă - Fundațiunea pentru ajutorarea ziariștilor români din Ungaria și Transilvania, în T.R., nr. 20/1917; 77-78/1931.
48. Nesemnă - Fundațiunea Petru Șpan, în T.R., nr. 43, 56, 62/1911.
49. Nesemnă - Jubileul Reuniunii femeilor române din Brașov și Congresul Uniunii femeilor române, în T.R., nr. 63-64/1926.
50. Nesemnă - Orfelinat român din Sibiu, în T.R., nr. 2/1916.
51. Nesemnă - Orfelinatul "Ferdinand", în T.R., nr. 116/1898.
52. Nesemnă - Orfelinatul Bisericii Ortodoxe, în T.R., nr. 13-14/1946.
53. Nesemnă - Orfelinatul din Sibiu, în T.R., nr. 138/1915.
54. Nesemnă - Orfelinatul român, în T.R., nr. 17/1919.
55. Nesemnă - Orfelinatul românesc din Blaj, în T.R., nr. 16/1916.
56. Nesemnă - Problemele reuniunilor de femei în războiul actual, în T.R., nr. 10/1915.
57. Nesemnă - Problemele reuniunilor de femei în războiul actual, în T.R., nr. 10/1915.
58. Nesemnă - Proiecte de lege despre instituțiunea pentru îngrijirea copiilor mici, în T.R., nr. 109, 113-115/1890.
59. Nesemnă - Reuniunea meseriașilor români din Sibiu în ajutorul soldaților răniți, în T.R., nr. 11/1942.
60. Nesemnă - Reuniunile de femei, în T.R., nr. 84-85/1926.
61. Nesemnă - Societatea ortodoxă a femeilor române, în T.R., nr. 41/1921; 25/1937.
62. Nesemnă - Un așezământ umanitar, în T.R., nr. 13/1910.
63. Nesemnă - Un nou așezământ umanitar, în T.R., nr. 136-137/1915.
64. Nesemnă - Adunarea alegătorilor din Făgăraș, în T.R., nr. 71/1891.
65. Nesemnă - Liste ale colectelor, în T.R., nr. 20-40/1916, 43/1916, 17/1919.
Nesemnă - Ocrotirea orfanilor de război, în T.R., nr. 43/1919.
66. Nesemnă - De la Uniunea Femeilor române, în T.R., nr. 45/1916.
67. Nesemnă - Fundațiunea Șaguna, în T.R., nr. 86/1900; 56/1902; 75/1903.
Nesemnă - Îngrijirea de orfani, în T.R., nr. 50/1922.
68. Popoviciu, Dr. Gh - Biserica și protecția familiei, mamei și copilului, în T.R., nr. 10-17/1943.
69. Sârbu Dr. Comeliu - Problema socială - problemă acută, în T.R., nr. 39-50/1942;
70. Sârbu, Dr. Comeliu - Ocrotirea orfanilor, în T.R., nr. 40-41/1945.
71. Schiau, Constanța Dune a - Drepturile sale. Divorțul, în T.R., nr. 1-9/1914.

72. Stan Pr. Prof. Liviu - Societățile religioase în Biserica Veche, în S.T., nr. 1-2/1956.
73. Stan, Pr. Prof. Liviu - Instituțiile de asistență socială în Biserica veche, în O., anul IX, nr. 1-2/1957.
74. Stanca, Sebastian - Orfani de război, în T.R., nr. 21/1943.
75. Ședința Casei Magnaților, în T.R., nr. 27/1891.
76. t Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei - Dialog și cooperare în asistența socială - o necesitate și o expresie a maturității spirituale, în Candela Moldovei, anul VIII, m\7-8/1999.
77. t Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române - Apostolatul social, voi. 8 și 10.
78. Tancău, Sorin - Vasile - Lucrările anuale ale organelor centrale bisericești, în Vestitomi Ortodoxiei, anul XVI, nr. 353-354.
79. t Plămădeală, Dr. Antonie Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului - Bolnițele mănăstirești în istoria grijii Bisericii pentru bolnavi, în T.R., nr. 23-24/1992.
80. Vasilescu, Dr. Emilian - Creștinismul și săracii, în T.R., nr.20/1945.
81. Vasilescu, Dr. Emilian - Ofensiva milei, în T.R., nr. 90/1944.
82. Vasilescu, Dr. Emilian - Opera socială a Bisericii, în T.R., nr. 13-14, 19-20, 25-26/1948; 2-3, 4-5/1949.
83. Vicovan, Pr. Asist. Ioan - Raporturile Sfatului Vasile cel Mare cu autoritatea imperială, în T.V., anul VI (LXXII), nr. 1-6/1996.

Lucrări

1. Buhl, F. - La societate israelite d'après l'Ancien Testament, Paris 1904.
2. Bury, J.B. - History of the Later Roman Empire, New York 1958.
3. Champagny, Fr. De - La charité chrétienne dans les premiers siècles de l'église, Paris 1854.
4. Chialda, Pr. Dr. Mircea - Ebed- Jahve, Caransebeș 1940.
5. Constantelos, Demetrios J. - Byzantine Philanthropy and Social Welfare, New Brunswick 1968.
6. Debolski, S. - Zilele de slujbă divină ale Bisericii răsăritene ortodoxe sobornicești, Saint Petesburg 1901, voi. I.
7. Dupont, J. - Nnovi studi sugli Atti degli Apostoli, Cinisello Balsamo 1985.
8. Epsztein, L. - La justice sociale dans le Proche Orient Ancien et le Peuple de la Bible, Leş Edition du Cherf, Paris 1983.
9. Epsur, V.; Mănoiu, FI. - Asistența socială în România.
10. Evdokimov, Paul - L'Eglise et la société. La dimension sociale de l'ecclésiologie orthodoxe, Paris 1967.
11. Evdokimov, Paul - L'Esprit Saint dans la tradition orthodoxe, Paris 1969.

11. Foumeret, P. - Mijloacele de care a dispus Biserica pentru a-și reface patrimoniul său, Paris 1902.
12. Ivan, Iorgu D. - Bunurile bisericești în primele șase secole, București 1937.
- Khomiakov, Alexey Stepanvich - The Church is one, London 1968.
13. Moisescu, Justin-Ierarhia bisericească în epoca apostolică, Craiova 1955.
- Negoiaș, Diac. T. - Sabatul Vechiului Testament, București 1925.
14. Negoiaș, Pr. Lect. Al. - Instituții sociale în Vechiul Testament, în S.T., nr. 9-10, Seria a II-a, Noiembrie - Decembrie, anul II/1950.
15. Pentriuc, Eugen - Cartea profetului Osea, Introducere, traducere și comentariu, Editura Albatros, București 2001.
16. Pulpea, I. - Lupta împăratului Iulian împotriva creștinismului, București 1942.
- Rascanu, R. - Psihologie medicală și asistență socială.
17. Ritter, Adolf Martin - Aufsätze zur Geschichte der Alten Kirche, Vandenhoeck & Ruprecht in Göttingen 1993.
18. Soare, Pr. Ghe. I. - Biserica și asistența socială, București 1948.
19. Stan, Pr. Prof. Liviu - Mirenii în Biserică, Sibiu 1939.
20. Stăniloae, Pr. D.- Iisus Hristos sau restaurarea omului.
21. Thomassin, L.- Vechia și noua rânduială a Bisericii, Paris 1864, voi. I.
22. Țiplădeală, Dr. Antonie Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului - Biserica slujitoare, Sibiu 1986.
23. Uhlhorn, G.- Die christliche Liebesthätigkeit, Stuttgart 1895.
24. Verme, Del. M. - Comunione e condivisione dei beni. Chiesa primitiva e guidismo essenquimranico a conforto, Brescia 1977.
25. Zhisman - Dreptul matrimonial al Bisericii Ortodoxe răsăritene, Atena 1913, voi. 2.